

پژوهشنامه حقوق کیفری

سال سوم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۱

صفحات ۱۵۹-۱۳۵

مقابله با هرزه‌نگاری کودکان: بررسی تطبیقی اسناد بین‌المللی و قوانین کیفری ایران

مرجان نگهبانی ✉

دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه دهلی

چکیده:

هرزه‌نگاری کودکان در سال‌های اخیر به تهدید فزاینده جهانی تبدیل شده است. عواملی چون سهولت دسترسی به اینترنت، محیط امن فضای مجازی و پنهان ماندن هویت مجرم، توزیع سریع و کم هزینه، نقش مهمی در این افزایش داشته است. هرزه‌نگاری کودک چیست و انواع آن کدام است؟ شیوع این پدیده در کشورهای جهان به چه میزان است؟ قربانیان هرزه‌نگاری و مرتکبان این پدیده چه کسانی هستند؟ پاسخ جامعه جهانی در سطح بین‌المللی به این تهدید چه بوده است؟ رویکرد قانونگذار ایران در مقابله با این جرم چه بوده است؟ ارکان سازنده این جرم چیست؟ قوانین کیفری سرزمین ما توان مقابله و پیشگیری از این جرم را دارد؟ این مقاله تلاش می‌کند به این پرسش‌ها پاسخ دهد.

کلید واژه‌ها: هرزه‌نگاری کودک، کودک، اسناد بین‌المللی، قوانین ملی، قربانی هرزه‌نگاری.

۱۳۹۱/۳/۲۳

تاریخ دریافت:

۱۳۹۱/۱۲/۸

تاریخ پذیرش نهایی:

✉ پست الکترونیکی نویسنده:

jmarjan75@yahoo.com

کودکان در طول تاریخ قربانی خاموش انواع خشونت و آزار جسمانی، جنسی و روانی بوده‌اند. بر اساس ماده ۱۹۲، ۱۹۳ و ۱۹۵ قانون حمورابی، فرزندی که به پدر خود احترام شایسته و مقتضی نمی‌گذاشت به مجازات بسیار سختی محکوم می‌شد (Colon & Clon, 2001: 18-19). کودکان دختر در بابل و روم باستان وقف معابد شده و مورد سوء استفاده جنسی قرار می‌گرفتند. در برهه‌ای از تاریخ، دربار پادشاهان ایران برای سوء استفاده جنسی از پسران؛ روسپی‌خانه‌هایی دایر کرده بودند (قهفرخی، ۱۳۸۳: ۱۷).

در دنیای معاصر نیز کودکان مورد خشونت و استثمار قرار می‌گیرند. هرزه‌نگاری کودک^۱، یکی از اشکال خشونت و استثمار جنسی و مسأله‌ای نگران‌کننده از منظر حقوق بشر است. اگرچه نخستین تصاویر اندام برهنه انسان، در نقاشی‌های درون غار و پس از آن در آثار کلاسیک نقاش‌های یونان، روم، چین و هند باستان به تصویر کشیده شد (معاونت آموزشی قوه قضائیه، ۱۳۸۹: ۱۰) اما پدیده هرزه‌نگاری و تهیه تصاویر هرزه‌نگارانه با تهیه کتابچه‌های آموزش روابط جنسی در اواسط قرن ۱۵ میلادی در چین پا به عرصه وجود گذاشت (Report of special reporter, 2009: 4-5) و با پیدایش رسانه‌های دیداری و شنیداری و گسترش روز افزون اینترنت و تکنولوژی‌های ارتباطی در دنیای معاصر رواج بسیار یافته است. دنیای مجازی با پنهان نگاه داشتن هویت عاملان هرزه‌نگاری، محیطی امن برای تهیه و پخش محتویات هرزه‌نگارانه و انتخاب کودکان قربانی ایجاد نموده و باعث افزایش دامنه فعالیت عاملان می‌گردد. سالانه ۱۰ الی ۱۰۰ هزار کودک از گروه‌های مختلف سنی و حتی نوزادان، مورد استثمار هرزه‌نگاران قرار می‌گیرند. بر اساس پژوهشی در سال ۲۰۰۹ میلادی، در آمریکا ۸۳ درصد از دارندگان هرزه‌نگاری تصاویر کودکان ۶ تا ۱۲ سال، ۳۹ درصد تصاویر کودکان ۳ تا ۵ سال و ۱۹ درصد نیز تصاویر نوزادان و خردسالان زیر ۳ سال را جمع‌آوری کرده بودند (Ibid). متأسفانه ماهیت پنهانی آزار و استثمار جنسی کودکان و عدم پذیرش فرهنگی افشای آن در برخی از کشورها از جمله ایران، منجر به عدم تعقیب کیفری و اتخاذ اقدامات مقتضی؛ و در نتیجه تداوم و تکرار بزه می‌گردد. همچنین در موارد بسیاری استثمار جنسی به وسیله اعضا خانواده و یا افراد آشنا با کودک و در یک رابطه طولانی مدت صورت می‌گیرد. کودک به دلیل وابستگی به بزرگسالان در برآورده ساختن نیازهای اولیه و ثانویه، ترس از آزار روانی، جسمانی و جنسی بیشتر، داشتن احساس گناه و یا علاقه به فرد مسأله آزار را پنهان نگاه می‌دارد. نتایج به دست آمده از یک تحقیق حاکی از این است که

1 . Child Pornography.

۳۷ درصد از عاملان تولید این تصاویر اعضاء خانواده و ۳۶ درصد از آشنایان کودک بوده‌اند. بیش از ۳۰ درصد از دارندگان این تصاویر افرادی بوده که با کودکان می‌زیسته‌اند و بیش از ۵۰ درصد از آنها در خانه، محل کار و یا محیط‌های اجتماعی به کودکان دسترسی داشته‌اند. در ۳۹.۱ درصد از این موارد اولین رابطه یک سال پیش از اقدام به تهیه تصاویر صورت گرفته است (US Dept of Justice, 2209: 14).

همچنین، برخی از پژوهش‌ها بیانگر وجود رابطه مستقیم میان سن و جنسیت کاربران و میزان مراجعه به سایت‌های هرزه‌نگاری است. بر اساس یافته‌های پژوهشی با عنوان "مواجهه با تصاویر هرزه‌نگارانه در اینترنت میان کودکان و بزرگسالان"، ۸۲ درصد از کاربران سایت‌های هرزه‌نگاری را مردان جوان و تنها ۵ درصد از آنها را زنان تشکیل می‌دهند (Ybarra & Kimberly, 2005: 473). بررسی انجام شده در ایران بر روی ۴۵ فرد محکوم به تهیه و پخش تصاویر مستهجن نیز دربرگیرنده نتیجه مشابهی است. در این بررسی ۸۴/۴ درصد مجرمان نامبرده را مردان و ۱۵/۶ درصد را زنان تشکیل داده و میانگین سنی آن‌ها ۲۶/۲ بوده است (معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه، ۱۳۸۹: ۲۳۸-۱۹۸).

شناخت دقیق تهیه‌کنندگان و عرضه‌کنندگان محتوای هرزه‌نگارانه و کاربران سایت‌های هرزه‌نگاری به عنوان متقاضیان رونق بخش رونق بیشتر این تجارت دارای اهمیت دیگری هم می‌باشد. یکی از تحقیقات انجام گرفته درباره تهیه‌کنندگان و کاربران سایت‌های هرزه‌نگاری با عنوان "رابطه میان دیدن و گردآوری تصاویر هرزه‌نگارانه کودک و ارتکاب جرایم جنسی علیه کودکان" در سال ۲۰۰۹، حاکی از وجود رابطه مستقیم میان مراجعه به سایت‌های هرزه‌نگاری و ارتکاب جرایم جنسی علیه کودکان است (US Dept of Justice, 2009: 12). بر اساس یافته‌های پژوهش دیگری تعداد قابل توجهی از کاربران سایت‌های هرزه‌نگارانه کودک، مرتکب آزار جنسی با کودکان شده‌اند که تاکنون توسط پلیس کشف نشده است (Michael & Hernandez, 2009: 183).

هرزه‌نگاری حق زندگی همراه با کرامت را نقض کرده، دنیای سرشار از شادی و رو به تکامل کودکان را به نابودی کشانده و سودی سرشار برای عاملان آن فراهم می‌آورد. علاوه بر این، هرزه‌نگاری ارتباط تنگاتنگی با فحشاء، توریسم جنسی و قاچاق کودکان داشته و افزایش سایت‌های تجاری فروش این تصاویر زنگ خطر شیوع فحشاء و قاچاق کودکان را به صدا در می‌آورد.

در این مقاله تلاش شده است تعریفی دقیق از هرزه‌نگاری و انواع آن ارائه شده و با بررسی جایگاه آن در اسناد بین‌المللی، منطقه‌ای و قوانین ملی و ارائه راهکار، گامی کوچک در راستای حمایت از جامعه در برابر این جرم برداشته شود.

۲. تبیین مفاهیم:

وجود متغیرهای واژه "کودک" و "هرزه‌نگاری" در بستر فرهنگ بومی هر کشور و مفاهیمی از جمله "سن رضایت جنسی" و "هرزه‌نگاری مجازی" ارائه تعریف هرزه‌نگاری را دشوار ساخته است. با این وجود، تبیین این پدیده با استناد به اسناد بین‌المللی، منطقه‌ای و قوانین داخلی دور از دسترس نیست.

۱.۲. کودک:

تعریف کودک و تعیین پایان سن کودکی همواره از مسائل مهم مورد توجه قانونگذار و حقوق‌دان‌ها بوده است. در بیشتر لغت‌نامه‌ها و متون قانونی از واژه‌های "طفل" و "صغیر" به معنای کودک و نقطه مقابل کبیر استفاده شده است (معین، ۱۳۶۸: ۲۱۴۸). علمای حقوق "طفل" یا "صغیر" را فردی دانسته‌اند که از نظر سن، قابلیت‌های جسمی و روحی لازم برای زندگی اجتماعی را به دست نیاورده باشد (عبادی، ۱۳۷۵: ج ۱/ ۵). در اسناد بین‌المللی، از عبارت "کودک" و یا "نوجوان" استفاده شده است. کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ میلادی^۱ سازمان ملل متحد، کودک را فردی تعریف کرده که به ۱۸ سال تمام نرسیده باشد، مگر این که بر اساس قوانین داخلی لازم‌الاجرا سن بلوغ پایین‌تر تشخیص داده شود^۲. در ماده ۱۱ مقررات سازمان ملل متحد برای حمایت از کودکان محروم از آزادی، از واژه "نوجوان" به مفهوم تمام افراد زیر ۱۸ سال استفاده شده است. کنوانسیون شورای اروپا در زمینه اقدام علیه قاچاق انسان در سال ۲۰۰۵ میلادی نیز کودک را فردی معرفی کرده که کمتر از ۱۸ سال سن دارد^۳.

متون قانونی ایران فاقد ملاک واحد تعیین‌کننده پایان سن کودکی است. بر اساس مقررات قانون مدنی و قانون مجازات اسلامی، کودک شخصی است که به سن بلوغ شرعی (۹ سال تمام قمری برای دختران و ۱۵ سال تمام قمری برای پسران) نرسیده باشد. قانون کار نیز کودک را فردی کمتر از ۱۵ سال سن دانسته است. بر اساس قانون انتخابات ریاست جمهوری، سن پایان کودکی ۱۶ سال اعلام شده است. با توجه به الحاق ایران به کنوانسیون حقوق کودک، ۱۹۸۹ و هم‌راستا با قانون حمایت از کودکان و نوجوانان، مصوب ۱۳۸۱ هجری شمسی، در این مقاله کودک فردی است که به سن ۱۸ سال تمام نرسیده است.

1. Convention On children's Rights 1989

2. Article 1 of The Convention On Rights of Children

3. Council of Europe convention on Action against trafficking in human beings (CETS 197), 2005

۲.۲. تعریف هرزه‌نگاری از منظر اسناد بین‌المللی:

واژه انگلیسی pornography برگرفته از کلمه یونانی pornographos (Soanes & Stevenson, 2006: 1117)، متشکل از دو واژه porno به معنای روسپی و Graph به معنای نوشتن داستان روسپی‌های یونان باستان بوده است. اکنون این کلمه مفهومی گسترده یافته و عکس‌ها، انیمیشن، صدای ضبط شده، فیلم، بازی‌های رایانه‌ای مستهجن را نیز دربر می‌گیرد. عبارت هرزه‌نگاری برای اولین بار در سال ۱۸۵۸ میلادی وارد فرهنگ لغت آکسفورد شد. این فرهنگ لغت، هرزه‌نگاری را "هر نوع مطلب چاپی و محصول دیداری و نمایشی با هدف تحریک هیجان جنسی" تعریف کرده است. فرهنگ لغت Black's Law، هرزه‌نگاری کودک را محصولات و داده‌هایی می‌داند که تشریح‌کننده مشارکت یک فرد زیر ۱۸ سال در اعمال جنسی باشد (Garner, 2004: 1199).

اینترپل^۱، هرزه‌نگاری کودک را "به نمایش گذاشتن استثمار جنسی کودک با تمرکز بر نمایش اندام جنسی و یا فعالیت جنسی کودک" تعریف کرده است (Interpol61, General Assembly, 1995).

پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در زمینه فروش، فحشاء و هرزه‌نگاری کودکان در سال ۲۰۰۰ میلادی، هرزه‌نگاری را "هر گونه نمایش مشارکت کودک در فعالیت جنسی به گونه‌ای واقعی و یا شبیه‌سازی شده، و یا نمایش اندام جنسی کودک با اهداف جنسی؛ با هر وسیله‌ای"^۲ تعریف کرده است.

کنوانسیون ۱۸۵ شورای اروپا در زمینه جرایم مجازی/بوداپست، ۲۰۰۱ میلادی^۳ با ارائه تعریفی جامع‌تر، هرزه‌نگاری کودک را تصاویر و نمایش دیداری هرزه‌نگارانه تشریح‌کننده موارد ذیل می‌داند:

- کودک یا فردی که کودک قلمداد می‌شود در حال انجام عمل جنسی است؛
- تصاویر واقعی وانمود کند که کودکی در حال انجام اعمال صریح و آشکار جنسی است.

"تصاویر و نمایش دیداری" شامل اطلاعات ذخیره شده کامپیوتری یا الکترونیکی است. کنوانسیون شماره ۲۰۱ جرایم مجازی شورای اروپا، لانزاروت هرزه‌نگاری را هم‌راستا با کنوانسیون بوداپست تعریف نموده و تعریف اعمال صریح و آشکار جنسی را به عهده کشورهای عضو گذاشته و آن را دربرگیرنده آمیزش جنسی اندام تناسلی، دهانی یا مقعدی

1. International Criminal Police Organization (INTERPOL).
2. Optional protocol to the convention on the rights of the child on the sale of the child, child prostitution and child pornography, 2000, Article, 2 (c).
3. Council of Europe Convention on Cyber Crime, (CETS 185), 2001, Article 9.

میان کودکان یا کودک و افراد بزرگسال؛ آمیزش جنسی همراه با خشونت؛ استمناء و یا نمایش شهوات‌انگیز اندام جنسی یا کل بدن کودک به صورت واقعی و یا ساختگی می‌داند.

۳.۲. هرزه‌نگاری از منظر قوانین کیفری ایران:

لغت‌نامه‌های فارسی تعریفی از واژه "هرزه‌نگاری" ارائه ننموده‌اند. فرهنگ معین کلمه "هرزه" را فاسد و عیاش و کلمه "نگاری" را تصویر کردن و رسم کردن تعریف کرده است. می‌توان این واژه را در زبان فارسی به نمایش گذاشتن بدن برهنه انسان و یا عمل جنسی با هدف برانگیختگی جنسی تعبیر کرد. در تبیین واژه هرزه‌نگاری کودک از عبارتهایی از جمله "پدو- پورنوگرافی"، "هرزه‌نگاری کودک نما"، "هرزه‌نگاری شبیه‌سازی شده" نیز استفاده شده است.

قانونگذار ایران نیز در هیچ یک از متون قانونی واژه "هرزه‌نگاری" را به کار نبرده است. در قانون مجازات اسلامی عبارات "جریحه‌دار کردن عفت و اخلاق عمومی" و "منافی عفت عمومی" به این معنا به کار گرفته شده است. فصل هجدهم قانون مجازات اسلامی تحت عنوان "جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی" به طور ضمنی هرزه‌نگاری را ساختن نوشته یا طرح، گراور، نقاشی، تصاویر، مطبوعات، اعلانات، علایم، فیلم، نوار سینما یا به طور کلی هر چیزی دانسته است که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار نماید. با تصویب قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند در سال ۱۳۷۲، برای اولین بار واژه‌های "مستهجن" و "مبتدل" جایگزین عبارت "منافی عفت عمومی" گردید. بر اساس تبصره پنج بند الف ماده ۳ این قانون، "آثار سمعی و بصری مستهجن"، به آثاری اطلاق می‌شود که محتوای آنها نمایش برهنگی زن و مرد و یا اندام تناسلی و یا نمایش آمیزش جنسی باشد. بر اساس تبصره یک بند ب ماده ۳، "آثار سمعی و بصری مبتدل به آثاری گفته می‌شود که دارای صحنه‌ها و صور قبیحه بوده و مضمون مخالف شریعت اسلامی را تبلیغ و نتیجه‌گیری کند". در تبصره ۵ بند ب ماده ۳ قانون مصوب سال ۱۳۸۶ با عنوان قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند، واژه "مستهجن" دقیقاً مانند قانون سال ۱۳۷۲ تعریف شده است.

به کارگیری حرف ربط "و" در قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند، این ابهام را ایجاد نموده بود که برای مبتدل دانستن یک اثر باید خصیصه صور قبیحه و مضمون مخالف شریعت در کنار یکدیگر قرار گیرند یا خیر. خوشبختانه این ابهام با حذف خصیصه دوم در قانون جرایم رایانه‌ای سال ۱۳۸۸ برطرف شد. اما ابهامی که هم‌چنان باقی است، واژه نامفهوم و کلی "صور قبیحه" است (حبیب-

زاده، ۱۳۹۰: ۹۳-۹۲). قانونگذار فارغ از توجه به آسیب‌پذیری کودکان در هرزه‌نگاری و بی‌توجه به اسناد بین‌المللی مرتبط، در قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند، در سال ۱۳۷۲ و ۱۳۸۶ تنها به عبارت زن و مرد اکتفا کرده است. در حالی که شایسته است با استعمال صریح واژه کودک به طور مقتضی کودکان را نیز مورد حمایت قرار دهد.

لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان سال ۱۳۸۳ هجری شمسی نیز هرزه‌نگاری را استفاده از کودکان و نوجوانان در تهیه و تولید هر نوع تصویر یا محتوای واقعی یا مجازی که در آن فعالیت جنسی، اندام جنسی یا برهنگی کودکان و نوجوانان برای مقاصد جنسی به نمایش گذاشته می‌شود؛ تعریف کرده است.

سیر زمانی قانونگذاری کیفری در زمینه هرزه‌نگاری حاکی از این است که "قانون جرایم رایانه‌ای" مصوب سال ۱۳۸۸ (مواد ۷۲۸ به بعد قانون مجازات اسلامی) به اراده واقعی قانونگذار نزدیک‌تر است. با توجه به تبصره ۱ و ۴ ماده ۱۴ این قانون، می‌توان جدیدترین تعریف مقنن از هرزه‌نگاری را تهیه محتویات و آثار مبتذل یا مستهجن دانست. "مبتذل" به مفهوم داشتن صحنه و صور قبیحه و "مستهجن" به مفهوم تصویر، صورت یا متن واقعی یا غیر واقعی یا متنی است که بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد یا اندام تناسلی یا آمیزش یا عمل جنسی انسان باشد. همچنان واژه نامفهوم و مبهم "صور قبیحه" و بی‌توجهی قانونگذار به حمایت از کودکان پابرجاست.

۴.۲. انواع هرزه‌نگاری:

هرزه‌نگاری، با توجه به روش تهیه و تولید، محتوای محصولات و چگونگی توزیع، به چند دسته تقسیم می‌شود:

با توجه به روش تولید، هرزه‌نگاری به دو دسته "هرزه‌نگاری سنتی" و "هرزه‌نگاری مجازی" تقسیم می‌شود. در هرزه‌نگاری سنتی، تصاویر و محتوای هرزه‌نگارانه با استفاده از روش‌های سنتی مانند فیلم، نقاشی، عکس و مجله تهیه می‌شود. با ظهور رایانه امکان تهیه محصولات هرزه‌نگارانه به صورت مجازی نیز فراهم گردید. در "هرزه‌نگاری مجازی" با استفاده از روش مورفینگ^۱ به وسیله چندین محتوای ویژه یا تکنیک‌های کامپیوتری، تصاویر کودکان جایگزین تصاویر افراد بزرگسال می‌شود.

بر اساس محتوای تصاویر هرزه‌نگارانه، در صورتی که کودک در حال انجام اعمال جنسی با کودک یا فرد بزرگسال دیگری به نمایش گذاشته شود "هرزه‌نگاری مستقیم یا سخت"^۱ و هرگاه تصویر برهنه کودک با تأکید بر جنسیت و نمایش اندام جنسی باشد "هرزه‌نگاری غیرمستقیم یا نرم"^۲ نامیده می‌شود (Report of special rapporteur, 2009: 7). ماده ۹ کنوانسیون بوداپست، هرزه‌نگاری کودک را کلیه وسایل هرزه‌نگارانه‌ای معرفی کرده که به صورت پورنوگرافی مستقیم و غیرمستقیم و یا روش مورفینگ، کودک را در حال انجام "رفتارهای جنسی انحصاری" نمایش دهد.

محصولات هرزه‌نگارانه با توجه به چگونگی پخش، به دو نوع "هرزه‌نگاری آنلاین یا زنده" و "هرزه‌نگاری آفلاین یا ضبط شده" دسته‌بندی می‌شود.

۳. هرزه‌نگاری در چشم‌انداز بین‌المللی و قوانین ایران:

در زمینه مبارزه با هرزه‌نگاری کودک و پیشگیری از آن، اقداماتی در سطح بین‌المللی و داخلی صورت گرفته است که در ذیل به شرح آن پرداخته می‌شود:

۱.۳. اقدامات بین‌المللی و منطقه‌ای:

پاسخ جامعه بین‌الملل به رشد هرزه‌نگاری کودک و افزایش نگرانی‌های بین‌المللی، برگزاری تعدادی کنفرانس و کنگره و تصویب چندین کنوانسیون بوده است. هرزه‌نگاری برای اولین بار موضوع عهدنامه دوازده سپتامبر ۱۹۲۳ در زمینه "مجازات ترویج، خرید و فروش نشریات مستهجن" قرار گرفت. همچنین کنوانسیون حقوق کودک، ۱۹۸۹ در ماده ۳۴ خود کشورهای عضو را متعهد کرد کلیه اقدامات ملی، دوجانبه و چند جانبه مقتضی را برای پیشگیری از استثمار کودکان در فحشاء و سایر مقاصد جنسی و تهیه مطالب هرزه‌نگارانه و مستهجن اتخاذ نمایند. در ماده ۳۶ کنوانسیون نیز به تعهد دولت‌های عضو برای محافظت از کودکان در برابر کلیه اشکال استثمار از جمله هرزه‌نگاری اشاره شده است. مواد ۴۳ و ۵۴ رهنمودهای ریاض نیز هرگونه سوء استفاده جنسی از کودکان را ممنوع اعلام کرده و به وضع و اجرای قوانینی برای پیشگیری از بزه دیدگی کودکان در اعمال هرزه‌نگارانه اشاره کرده است.^۳ کنگره جهانی ۱۹۹۶ استکهلم در زمینه مبارزه با قاچاق، فحشاء و هرزه‌نگاری

1. Hard-core Pornography
2. Soft-core Pornography
3. United Nations Guidelines for the prevention of Juvenile Delinquency (the Riyadh Guidelines), 1990, art 43& 54

کودک، کشورهای عضو را به همکاری با سازمان‌های دولتی و غیردولتی و نهادهای مدنی فراخواند. این کنگره، افراد تهیه کننده، متقاضی و یا واسطه فحشاء، قاچاق و هرزه‌نگاری کودک را دارای مسئولیت کیفری اعلام نمود و در زمینه توریسم جنسی کودکان به مسئله قوانین کیفری فرا مرزی و تشویق استرداد مجرمین پرداخت و سرآغاز شکل‌گیری اقدامات مهمی در زمینه مقابله با هرزه‌نگاری کودک در سطح بین‌المللی و ملی در برخی از کشورها گردید. همچنین، مجمع عمومی اینترپل در شصت و پنجمین نشست خود در سال ۱۹۹۶ قطع‌نامه‌ای را با نام "قاچاق بین‌المللی هرزه‌نگاری کودکان" به تصویب رساند. در این قطع‌نامه به کشورهای عضو توصیه شده است با جرم‌انگاری تولید، توزیع و صدور و یا در اختیار داشتن محصولات هرزه‌نگاری کودک و معاونت در اجرای این جرم به حمایت از کودکان در مقابل این معضل برخیزند (حسینی، ۱۳۸۳: ۱۳۰).

اساسنامه رم، ۱۹۹۸^۱ اعمالی مانند تجاوز جنسی، به بردگی گرفتن و یا کلیه اشکال خشونت و سوء استفاده جنسی را از مصادیق جنایت علیه بشریت شمرده است. بر این اساس می‌توان با در نظر گرفتن برخی ویژگی‌ها، هرزه‌نگاری را از مصادیق جنایت علیه بشریت به شمار آورد.

در سال ۱۹۹۹ کنفرانس پکن با هدف مقابله با بهره‌گیری از کامپیوتر برای استثمار کودکان برگزار شد. برگزاری کنفرانس‌های بین‌المللی وین در سال ۱۹۹۹ در زمینه "مبارزه با هرزه‌نگاری کودکان در اینترنت" و اجلاس یونسکو در سال ۱۹۹۹ پاریس در زمینه "سوء استفاده جنسی از کودکان، هرزه‌نگاری و پدوفیلی کودک در اینترنت" نیز در این راستا صورت گرفت. از دستاوردهای مهم کنفرانس وین می‌توان به لزوم جرم‌انگاری هرزه‌نگاری کودکان در کلیه کشورهای جهان و ضرورت مشارکت‌های ملی و بین‌المللی اشاره کرد. درخواست این کنفرانس از کشورهای جهان جرم شناختن تولید، توزیع، صادرات، واردات، انتقال، دارا شدن عامدانه و تبلیغ هرزه‌نگاری کودک بود. کنوانسیون شماره ۱۸۲ سازمان بین‌المللی کار (ILO)^۲ در سال ۱۹۹۹ در زمینه "ممنوعیت و امحاء بدترین اشکال کار کودک" در مواد ۱ و ۳ استفاده، گماشتن و ارائه کودک برای فحشاء، تولید هرزه‌نگاری و یا شرکت در اجراهای هرزه‌نگارانه را در زمره بدترین اشکال کار کودک معرفی نموده و خواستار ممنوعیت و امحاء فوری آن شده است. بر اساس ماده ۱۱ توصیه‌نامه مکمل مقررات کنوانسیون بدترین اشکال کار کودک در سال ۱۹۹۹، کشورهای عضو باید با رعایت قوانین

1. Rom Statute of the International Criminal court, 1998, art 7(1) g

2. The ILO convention No. 182 on prohibition and immediate action for the elimination of the worst forms of child labour, 1999.

ملی در جهت ممنوعیت و محو بدترین اشکال کار کودک از طریق کشف جرم و تعقیب افرادی که مبادرت به فروش و قاچاق کودکان کرده و یا به استفاده یا عرضه کودکان برای فعالیت‌های غیرقانونی، روسپی‌گری، تولیدات و یا اجراهای هرزه‌نگارانه اشتغال دارند؛ با فعالیت‌های بین‌المللی همکاری نمایند. علاوه بر این در ماده ۱۲ توصیه نامه نیز اعضا باید بدترین اشکال کار کودک از جمله استفاده یا عرضه کودک برای روسپیگری، تولیدات یا اجرای هرزه‌نگارانه را جرم‌انگاری نمایند.

پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در سال ۲۰۰۰ در زمینه فروش، فحشاء و هرزه‌نگاری کودکان ضمن ارائه تعریف هرزه‌نگاری کودک، از کشورهای عضو خواسته است به منظور مبارزه با استثمار جنسی کودکان، فروش، فحشاء و هرزه‌نگاری کودکان را ممنوع اعلام نمایند و عاملان این جرم را به مجازات‌هایی متناسب با ماهیت خطرناک آن محکوم نمایند. بر اساس ماده ۳ این پروتکل، کشورهای عضو تولید، توزیع، انتشار، ورود، صدور، عرضه، فروش یا مالکیت هرزه‌نگاری کودک را جرم‌انگاری خواهند نمود. خواه این عمل در سطح ملی صورت گیرد و یا بین‌المللی و خواه به صورت سازمان یافته باشد یا بر مبنای فردی. بر اساس ماده ۵ نیز جرایم مندرج در بند ۱ ماده ۳ از جمله هرزه‌نگاری را به عنوان جرایم قابل استرداد معرفی کرده است. اعلامیه کنگره جهانی ۲۰۰۱ یوکوهاما،^۱ زاین درباره مقابله با استثمار جنسی تجاری کودکان نیز استفاده از ابزار نوین برای هرزه‌نگاری کودکان را مورد توجه ویژه قرار داده است. از اقدامات صورت گرفته در زمینه مقابله با هرزه‌نگاری کودک در سطح اروپا می‌توان به کنوانسیون‌های جرایم مجازی شورای اروپا در سال ۲۰۰۱، بوداپست و ۲۰۰۷، لانزاروت اشاره نمود. بر اساس مفاد کنوانسیون جرایم مجازی شورای اروپا در سال ۲۰۰۷، عرضه کودک و جلب مشتری برای تن فروشی ممنوع اعلام شده است. ماده ۲۱ این کنوانسیون کشورهای عضو را به جرم‌انگاری اعمال زیر فرا خوانده است:

- جذب و به‌کارگیری کودکان برای شرکت در اعمال هرزه‌نگارانه و یا موجب شدن شرکت کودک در چنین اعمالی؛

- اجبار کودک برای شرکت در اعمال هرزه‌نگارانه و یا کسب منفعت از این اعمال

- شرکت آگاهانه در اعمال هرزه‌نگارانه‌ای که کودک در آن مشارکت دارد.

از اقدامات بین‌المللی دیگر می‌توان به برگزاری سومین کنگره جهانی در زمینه مقابله با استثمار جنسی تجاری کودکان و افراد بزرگ سال در سال ۲۰۰۸ در ریو دوژانیرو- برزیل^۲،

1. The Yokohama Global Commitment, 2001

2. Third World Congress against commercial sexual exploitation of children and adolescents, Rio de Janeiro, Brazil, November, 2008

اعلامیه ریو، و فراخوان برای اقدام در زمینه پیشگیری و توقف استثمار کودکان و بزرگسالان^۱ و برگزاری کنفرانس بین‌المللی کودکان دختر در خصوص خشونت علیه دختران، در سال ۲۰۰۹ در لاهه^۲ اشاره کرد.

با توجه به تصویب قانون الحاق به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در زمینه فروش، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان در سال ۱۳۸۶ و پذیرش آن به عنوان یکی از منابع داخلی حقوق در زمینه مقابله با جرم هرزه‌نگاری کودک، توجه به ارکان تشکیل دهنده این جرم ضروری است. بر اساس پروتکل نامبرده، رکن مادی این جرم را افعال تولید، توزیع، انتشار، ورود، صدور، عرضه، فروش یا مالکیت هرزه‌نگاری کودک تشکیل می‌دهد.

۲.۳. هرزه‌نگاری در قوانین ایران:

نگرش قانونگذار به پدیده هرزه‌نگاری و جایگاه آن در قوانین موجود، نقش مهمی در کارآمدی قوانین دارد. مقنن در مقابله با پدیده هرزه‌نگاری کودکان رویکردی دوگانه اتخاذ نموده است. از یک سو، با رویکرد ممنوعیت مطلق هرزه‌نگاری به حمایت کیفری پرداخته و از دیگر سوی در موارد بزه دیدگی کودکان متوسل به رویکرد افتراقی و تشدید کیفر شده است.

۱.۲.۳. رویکرد ممنوعیت مطلق:

واژه هرزه‌نگاری در هیچ یک از متون قانونی مورد استفاده قرار نگرفته است. قانونگذار کیفری در فصل هجدهم قانون مجازات اسلامی تحت عنوان "جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی" به جرم‌انگاری اعمالی پرداخته است که دربرگیرنده هرزه‌نگاری نیز می‌باشد. به موجب بند الف و ب ماده ۶۳۹ این قانون هر کس اقدام به دایر نمودن یا اداره کردن مرکز فساد و فحشا نموده و یا مردم را به فساد و فحشاء تشویق کرده و یا موجبات آن را فراهم آورد به یک تا ده سال حبس محکوم می‌شود. بر اساس بند اول ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی، هر کس نوشته یا طرح، گراور، نقاشی، تصاویر، مطبوعات، اعلانات، علایم، فیلم، نوار سینما یا به طور کلی هر چیز که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار نماید برای تجارت یا توزیع به نمایش و معرض انظار عمومی گذارد یا بسازد یا برای تجارت و توزیع نگه دارد، به حبس از سه ماه تا یک سال و جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار ریال تا شش میلیون ریال و تا ۷۴ ضربه شلاق یا به یک یا دو مجازات مذکور محکوم خواهند شد. این ماده به طور مستقیم برگرفته

1. The Rio Declaration and call for Action, 2008

2. International Girl Child Conference on Violence against Girls, Hague, 2009

از ماده ۲۱۳ مکرر قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴ است با این تفاوت که مسئله حمایت از افراد زیر ۱۸ سال حذف شده است. بر اساس این ماده می‌توان هرزه‌نگاری را محتوایی دانست که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار می‌نماید. علاوه بر این، نمایش و در معرض انظار قرار دادن محصولات هرزه‌نگاری به منظور توزیع و تجارت، ساخت و تهیه، نگهداری با هدف توزیع و تجارت و وارد یا صادر کردن این آثار برای توزیع و تجارت جرم و قابل مجازات اعلام شده است. به این ترتیب، قانونگذار همانند ماده ۲۱۳ مکرر، هرزه‌نگاری و تمام مصادیق آن را با اتخاذ رویکرد ممنوعیت مطلق جرم انگاری نموده است (مدنی، زینالی، ۱۳۹۰: ۱۹۷). با توجه به ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی، نگهداری، طرح، نقاشی، نوار سینما و ویدئو یا به طور کلی هرچیزی که عفت و اخلاق عمومی را جریحه‌دار نماید در صورتی که به منظور تجارت و توزیع باشد جرم محسوب می‌شود. بنابراین نگهداری وسائل مزبور در صورتی که تعداد آن معد برای تجارت و توزیع نباشد از شمول ماده نامبرده خارج بوده و فاقد جنبه جزایی است^۱.

قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴/۱۲/۲۲ هجری شمسی نیز در بند دو ماده ۶، صرفاً اشاعه فحشاء و منکرات و انتشار عکس‌ها و مطالب خلاف عفت عمومی را ممنوع اعلام کرده است. همان‌طور که اشاره شد با تصویب قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیر مجاز می‌نمایند در سال ۱۳۷۲ و جایگزین شدن واژه‌های "مستهجن" و "مبتدل" به جای عبارت "خلاف اخلاق و عفت عمومی"، تولید، تکثیر و توزیع آثار مستهجن جرم و قابل مجازات اعلام گردید و در صورت شناخته شدن اعمال ارتكابی به عنوان مصادیق جرم محاربه و افساد فی الارض مرتکب به مجازات آن جرم محکوم می‌گردد. بر اساس تبصره سه بند ب ماده مذکور، استفاده از کودکان برای نگهداری، نمایش، عرضه، فروش و تکثیر نوارهای غیرمجاز موضوع این قانون از عوامل مشدده بوده و موجب اعمال حداکثر مجازاتهای مقرر برای عاملان می‌باشد. با انجام پاره‌ای اصلاحات، قانون سال ۱۳۷۲ ملغی‌الاثرو قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند، مصوب سال ۱۳۸۶ پا به عرصه وجود گذاشت. این قانون با حفظ رویکرد ممنوعیت مطلق رفتارهای هرزه‌نگارانه به شرح مفصل این موضوع پرداخته و در مقایسه با قانون مجازات اسلامی ضمانت اجرای کیفری سنگین تری را پیش بینی کرده است (مدنی، زینالی، همان، ص ۱۹۸). بر اساس ماده ۳ این قانون، عوامل تولید، توزیع، تکثیر و

۱. رأی وحدت رویه شماره ۶۴۵ دیوان عالی کشور (۱۳۷۸/۹/۲۳)

دارندگان آثار سمعی و بصری غیرمجاز با توجه به محتوای اثر به مجازات ذیل محکوم خواهند شد:

الف- عوامل اصلی تکثیر و توزیع عمده آثار سمعی و بصری مستهجن در مرتبه اول به یک تا سه سال حبس و ضبط تجهیزات مربوطه و صد میلیون ریال جریمه نقدی و محرومیت اجتماعی به مدت هفت سال و در صورت تکرار به دو تا پنج سال حبس و ضبط تجهیزات مربوطه و دویست میلیون ریال جزای نقدی و محرومیت اجتماعی به مدت ده سال محکوم خواهند شد.

به موجب این ماده در صورتی که اعمال ارتكابی عوامل اصلی (تهیه کننده، سرمایه‌گذار، کارگردان، فیلم‌بردار و بازیگران نقش‌های اصلی) و یا افراد نامبرده ذیل از مصادیق محاربه و افساد فی الارض شناخته شود، به مجازات محاربه محکوم خواهند شد:

- تولید کنندگان آثار مستهجن با عنف و اکراه

- تولید کنندگان آثار مستهجن برای سوء استفاده جنسی از دیگران

این قانون نگرشی دوگانه به کودک دارد. از یک سو به حمایت عام از کودکان بزه دیده این جرم می‌پردازد و از دیگر سوی بدون توجه به عامل کودکی، بسیاری از کودکان زیر ۱۸ سال را در ارتکاب این جرایم مانند بزه‌کاران بزرگسال قابل مجازات اعلام می‌کند. به موجب این قانون عامل کودکی و استفاده از کودکان برای نگهداری، نمایش، عرضه، فروش و تکثیر نوارها و لوح‌های فشرده غیرمجاز؛ موجب تشدید مجازات عاملان هرزه‌نگاری به حداکثر مجازات‌های مقرر خواهد شد. از نقاط ضعف این قانون می‌توان به عدم استفاده از واژه‌های "مبتدل" و "مستهجن" و به کارگیری عبارت "غیرمجاز" و در نتیجه تحدید دامنه حمایتی به مواردی دانست که عموماً نقض مقررات کپی رایت با مجازات‌های سبک است. بر اساس تبصره ۲ و ۳ بند ب ماده ۳ این قانون، داشتن نوار، دیسک و لوح‌های فشرده مستهجن و مبتدل جرم‌انگاری شده است. علاوه بر این، به کارگیری کودکان برای نگهداری، نمایش، عرضه، فروش و تکثیر نوارها و لوح‌های فشرده غیرمجاز نیز مجرمانه است.

یکی از نکات قوت این قانون، پرداختن به موضوع حق مطالبه ضرر و زیان بزه دیده است. بر اساس ماده ۷، زیان دیده از جرائم مذکور در این ماده حق مطالبه ضرر و زیان را دارد. دادگاه با احراز مکره بودن بزه دیده (موضوع صدر ماده ۴)، ضمن صدور حکم کیفری، مرتکب را به پرداخت ارزش البکاره، مهرالمثل و یا حسب مورد هر دو محکوم می‌نماید. بزه دیده قادر خواهد بود دعوی مطالبه ضرر و زیان و هزینه درمان را در دادگاه کیفری صالح و یا دادگاه محل اقامت خود اقامه نماید. بر اساس ماده ۴ این قانون، هر کس از آثار مستهجن تهیه شده از دیگری سوء استفاده نموده و با تهدید به افشا و انتشار آنها با وی زنا کند به

مجازات زناى به عنف محكوم مى‌شود و اگر عمل ارتكابتى غير از زنا و مشمول حد باشد حد بر او جارى مى‌شود و در صورتى كه مشمول تعزير باشد به حداكثر مجازات تعزيرى محكوم خواهد شد.

از نقاط ضعف اين قانون مى‌توان به فقدان حمايت افتراقى از كودكان اشاره كرد. عبارت "احراز مكره بودن بزه ديده صدر ماده ۴" در ماده ۷ قانون مذكور از چند منظر عارى از اشكال نمى‌باشد:

نخست- فرض داشتن رضایت جنسی برای افراد زیر ۱۸ سال مغایر با اهداف حمایتی همه جانبه کنوانسیون حقوق کودک است که ایران نیز به عضویت آن در آمده است.

دوم- سن رضایت جنسی در کشور ما موضوعیت ندارد و برقراری هر نوع ارتباط جنسی خارج از زنجیره ازدواج جرم و قابل مجازات می‌باشد. این امکان وجود دارد در پاره‌ای از موارد کودکان قربانی هرزه‌نگاری، در زمره مجرمان جرایم مغایر با اخلاق و عفت عمومی، زنا، لواط و غیره قرار گیرند. بنابراین شایسته است با اتخاذ اقدامات حمایتی افتراقی برای کودکان، در صورتی که فرد بزه دیده کودک باشد؛ وی را مکره و دارای حق مطالبه ضرر و زیان و درمان دانست. متأسفانه این ماده کودکان را با دشواری‌هایی روبه‌رو می‌سازد. در برخی از موارد افراد آزارگر، کودکان را وادار می‌کنند تا در حین تهیه تصاویر لبخند بر لب داشته و وانمود کنند که لذت می‌برند. بنا بر این نگرانی وجود دارد که نهادهای تعقیب و حمایت کیفری، جنبه اجبار و اکراه کودکان به انجام این اعمال را نادیده بگیرند. از سوی دیگر وجود چنین تصاویری در کنار این ماده قانونی ممکن است به دستاویزی برای عاملان هرزه‌نگاری کودک تبدیل شود تا آنها را به ادامه این اعمال استثمارکننده اجبار نموده و از مراجعه کودکان به نهادهای تعقیب کیفری و حمایتی جلوگیری نماید. به این ترتیب کارآیی ماده ۵ این قانون را نیز مخدوش می‌نماید. بر اساس ماده مذکور، مجازات مرتکبانی که از آثار مستهجن به عنوان وسیله‌ای برای تهدید به منظور سوء استفاده جنسی، اخاذی، جلوگیری از احقاق حق یا هر منظور نامشروع و غیرقانونی دیگر استفاده می‌نمایند دو تا پنج سال حبس و ده سال محرومیت از حقوق اجتماعی و هفتاد و چهار ضربه شلاق می‌باشد. به این ترتیب، استفاده از آثار مستهجن به هر منظور نامشروع و غیرقانونی به عنوان جرمی مستقل از هرزه‌نگاری زمینه‌ساز حمایت از کودکان در برابر فحش‌های اجباری و تهیه محتویات هرزه‌نگارانه و تهدید به افشای آن شده است. در زمینه مطالبه ضرر و زیان باید به مسأله آسیب‌های شدید جسمانی و روانی وارده بر کودکان بزه دیده جرم هرزه‌نگاری و بهبود و باز اجتماعی شدن آنها توجه کافی داشت. گردش تصاویر هرزه‌نگارانه کودک در فضای مجازی منجر به قربانی شدن مستمر کودک می‌شود. کودک همواره با این افکار گناه‌آلود، دردناک و

تحقیق‌آمیز روبه‌روست که هر لحظه ممکن است کسی این تصاویر را ببیند و این امر روند بهبود کودک را دشوارتر می‌سازد.

بر اساس ماده ۱۰ این قانون، آثار سمعی و بصری مبتذل، مستهجن و غیرمجاز می‌تواند به صورت نوار، لوح‌های فشرده صوتی و تصویری و دیسکت تهیه شود. انتشار این آثار به وسیله ارتباط‌های الکترونیکی و سایت‌های کامپیوتری یا وسایل و تکنیک‌های مشابه دیگر از مصادیق تکثیر و انتشار می‌باشد و مرتکب به مجازات مقرر در قانون محکوم خواهد شد. یکی دیگر از قوانینی که به طور غیرمستقیم با هرزه‌نگاری کودک‌ان مرتبط است، قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای مصوب ۱۳۷۹ است. بر اساس ماده ۱۱ این قانون، شورای عالی انفورماتیک مکلف است از صدور تاییدیه فنی برای نرم‌افزارهایی که به تشخیص وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خلاف اخلاق اسلامی و عفت عمومی و سلامت شخصیت کودکان و نوجوانان باشد خودداری نماید.

شورای انقلاب فرهنگی نیز در سال ۱۳۸۰ مقررات و ضوابط شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای را به تصویب رسانید. بر اساس بند ۱۰-۶ ماده ۶ این قانون، تولید و اشاعه فحشاء و منکرات و انتشار عکس‌ها و تصاویر و مطالب خلاف اخلاق و عفت عمومی ممنوع می‌باشد. این قانون در بند ۱۰-۷ ماده ۷، تولید و عرضه محصولاتی که باعث اشاعه فحشاء و منکرات شده و همچنین تولید و عرضه و انتشار عکس‌ها و تصاویر و مطالب خلاف اخلاق و عفت عمومی، توسط شبکه‌های انتقال اطلاعات رایانه‌ای را ممنوع اعلام کرد.

یکی از تخصصی‌ترین قوانین در زمینه جرایم فضای مجازی، قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸ است. در این قانون نیز از واژه هرزه‌نگاری استفاده نشده است. فصل چهارم این قانون به جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی اختصاص یافته است. بر اساس ماده ۱۴ این قانون (ماده ۷۴۲ قانون مجازات اسلامی)، هر کس از طریق سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده به انتشار، توزیع یا معامله محتویات مستهجن اقدام نماید و یا به قصد تجارت و یا افساد، چنین محتویاتی را تولید یا ذخیره و نگهداری نماید به حبس از نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا چهل میلیون ریال و یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد. به موجب این ماده، انتشار، توزیع یا معامله محصولات هرزه‌نگارانه مجرمانه اعلام شده است. اما تولید، ذخیره یا نگهداری این محتویات تنها به قصد تجارت یا افساد جرم‌انگاری شده است. همچنین، با وجود تصویب قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در زمینه فروش، فحشاء و هرزه‌نگاری کودکان به صورت ماده واحده در سال ۱۳۸۶، این قانون نیز به طور مستقیم به هرزه‌نگاری کودکان نپرداخته است. در تبصره دو این ماده واحده آمده است ضمانت اجراهای جزایی که

در ارتباط با جرایم مندرج در پروتکل در قوانین فعلی جمهوری اسلامی ایران منظور شده است توسط دستگاه‌های مسئول اعمال می‌گردد و در مواردی که جهت تحقق اهداف پروتکل نیاز به پیش‌بینی مجازات‌های جدید یا تشدید مجازات‌های فعلی باشد، لایحه لازم با نظر قوه قضائیه تهیه و برای سیر مراحل تصویب ارائه خواهد شد. اگرچه الحاق ایران به پروتکل مذکور گامی در جهت حمایت بیشتر از کودکان تلقی می‌شود، اما فاصله‌ای بسیار میان الحاق و ورود به قوانین ملی به چشم می‌خورد. بر اساس بند ۳ ماده ۹ پروتکل مذکور، کشورهای عضو متعهد شده‌اند اقدامات عملی مناسبی برای باز اجتماعی شدن کودکان قربانی هرزه‌نگاری و بهبود جسمانی و روانی آنها اتخاذ نمایند. بند ۴ این ماده نیز مقرر کرده است کشورهای عضو برای همه کودکان قربانی هرزه‌نگاری امکانات لازم را فراهم آورند تا از افرادی که قانونا مسئول شناخته می‌شوند ادعای جبران خسارت نمایند.

۲.۲.۳. رویکرد افتراقی:

قانونگذار در سال ۱۳۸۱ در جهت ایفای تعهدات ناشی از الحاق به کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ و تصویب آن، با توسل به رویکرد افتراقی به ایجاد چتر حمایتی گسترده و ویژه برای کودکان اقدام و قانون حمایت از کودکان و نوجوانان را تصویب کرد. اگرچه این قانون به طور مستقیم به هرزه‌نگاری کودک نپرداخته است، با این وجود مفاد آن در زمینه هرزه‌نگاری کودک نیز قابل اعمال می‌باشد. بر اساس ماده ۳ این قانون، خرید، فروش، بهره‌کشی و به کارگیری کودکان برای اعمال خلاف ممنوع بوده و مرتکب، حسب مورد، علاوه بر جبران خسارت وارده به شش ماه تا یک سال حبس و یا جزای نقدی از ده میلیون تا بیست میلیون ریال محکوم خواهد شد. به این ترتیب با توجه به مجرمانه بودن عمل هرزه‌نگاری، به کارگیری کودکان برای تولید، انتشار، توزیع و نگهداری محتویات هرزه‌نگارانه به عنوان یکی از مصادیق کودک آزاری قابل مجازات است.

به منظور جبران نواقص و کاستی‌های قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب ۱۳۸۱، لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۸۳ تهیه شد. در این لایحه هم راستا با تعهدات ایران به کنوانسیون حقوق کودک و پروتکل اختیاری آن در زمینه فروش، فحشا و هرزه‌نگاری به حمایت افتراقی کیفری از کودکان پرداخته است. بر اساس بند واو ماده ۲ لایحه، موضوعات و مضامین مستهجن، هرگونه محتوی یا تصویر است که به صورت مجازی یا حقیقی بیانگر برهنگی کامل یا آمیزش، عمل یا اندام جنسی باشد. هرزه‌نگاری کودکان نیز، استفاده از کودکان و نوجوانان در تهیه و تولید موضوعات و مضامین مستهجن تعریف شده است. در این لایحه برخلاف قانون جرایم رایانه‌ای که تنها آمیزش جنسی انسان

با انسان را پوشش داده است، تولید؛ انتشار یا معامله محتویات هرزه‌نگارانه نمایشگر آمیزش جنسی انسان با حیوان را نیز از موارد هرزه‌نگاری و قابل مجازات اعلام کرده است. بر اساس ماده ۱۳ هر کس از طریق سیستم رایانه‌ای یا مخابراتی محتویات مستهجن از قبیل نمایش اندام جنسی زن و مرد یا نمایش آمیزش یا عمل جنسی صریح انسان یا انسان با حیوان را تولید، منتشر و یا معامله کند؛ به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا پرداخت جزای نقدی از یک میلیون ریال تا ده میلیون ریال و یا به هر دو مجازات محکوم خواهد شد. همچنین، به موجب تبصره ۱ این ماده، چنانچه محتویات موضوع این ماده در دسترس اشخاص زیر ۱۸ سال تمام قرار داده شود یا برای آنها منتشر یا ارائه گردد مرتکبین به حداکثر یک یا هر دو مجازات مقرر محکوم خواهند شد. لایحه مذکور استفاده از کودکان برای تولید، توزیع، انتشار و نگهداری آثار سمعی و بصری و محتویات هرزه‌نگارانه رایانه‌ای یا مخابراتی را جرم- انگاری نموده است. بر اساس ماده ۱۴ لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان، تولید، ارائه، انتشار، ذخیره‌سازی یا تهیه محتویات مستهجن افراد زیر ۱۸ سال از طریق سیستم رایانه‌ای یا مخابراتی مستوجب مجازات حبس از یک تا سه سال یا جزای نقدی از سه میلیون تا پانزده میلیون ریال یا هر دو مجازات خواهد بود. در صورتی که کسی با هدف دستیابی اشخاص زیر ۱۸ سال تمام به محتویات هرزه‌نگارانه نامبرده مبادرت به تبلیغ، تحریک، تشویق، دعوت، فریب یا تهدید کند و یا طریق دستیابی به محتویات مذکور را تسهیل نموده، یا آموزش دهد به حبس از سه ماه و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از یک تا ده میلیون ریال یا به هر دو مجازات محکوم می‌شود. براساس تبصره یک این ماده، تولید یا ذخیره‌سازی یا تهیه محتویات غیرواقعی چنانچه به قصد آرایه یا انتشار یا قرار دادن در دسترس دیگران نباشد از شمول این ماده مستثنی است. در ماده ۱۵ لایحه، استفاده از کودک و نوجوان برای تهیه، تولید، توزیع، تکثیر، نمایش و فروش و نگهداری آثار سمعی و بصری مستهجن یا مبتذل موضوع "قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند، مصوب سال ۱۳۸۶ موجب محکومیت به حداکثر مجازات مقرر خواهد شد. علاوه بر موارد فوق، واردات و صادرات آثار هرزه‌نگاری کودکان نیز جرم‌انگاری شده است. به موجب ماده ۱۶، واردات و صادرات موضوعات و مضامین مستهجن یا مبتذل با موضوع کودک و نوجوان جرم و مستوجب مجازات یک تا سه سال حبس محکوم خواهد بود. بر اساس ماده ۱۷ هرکس موضوعات و مضامین مستهجن یا مبتذل را به کودکان و نوجوانان ارائه یا در دسترس آنها قرار دهد، به حبس از نود و یک روز تا یکسال یا جزای نقدی از یک تا ده میلیون ریال محکوم خواهد شد.

۳.۳. ارکان سازنده جرم هرزه‌نگاری:

پس از بررسی عنصر قانونی جرم هرزه‌نگاری با توجه به مواد نامبرده در بالا می‌توان سایر ارکان آن را به شرح ذیل بررسی نمود:

۱.۳.۳. عنصر مادی:

در مبحث عنصر مادی، بررسی رفتار مجرمانه، مرتکب و بزه دیده جرم، موضوع و وسیله ارتکاب جرم ضروری به نظر می‌رسد:

۱.۱.۳.۳. رفتار مجرمانه:

در تمام موارد مذکور به استثناء ماده ۷۴۹ قانون مجازات اسلامی (ماده ۲۱ قانون جرایم رایانه‌ای)، ارتکاب جرم هرزه‌نگاری از طریق فعل مادی صورت می‌گیرد. بر اساس این ماده، در صورتی که ارائه دهندگان خدمات اینترنتی، عمداً و یا در نتیجه بی‌احتیاطی محتویات مجرمانه بر اساس قانون جرایم رایانه‌ای را فیلتر نمایند، قابل مجازات خواهند بود. به این ترتیب ترک فعل از مصادیق مجرمانه به شمار آمده است.

قانونگذار کیفری از یک سو مداخله مستقیم در جرم هرزه‌نگاری شامل موارد "ساختن"، "تولید"، "انتشار"، "توزیع"، "اشاعه"، "تکثیر"، "نمایاندن"، "در معرض عموم قرار دادن"، "صادرات"، "واردات"، "معامله و تجارت"، "نگهداری" و "ذخیره سازی" محتویات و داده‌های هرزه‌نگارانه را مشمول رفتار مجرمانه قرار داده است. به این ترتیب تمام افرادی که در هر مرحله از مراحل شکل‌گیری این جرم مداخله داشته باشند از جمله فردی که اندام برهنه خود را در معرض نمایش قرار داده و یا به آمیزش جنسی می‌پردازد، فیلم‌بردار، عکاس، نقاش، نویسنده نیز مشمول این عنوان مجرمانه خواهند شد. علاوه بر این، کسی که با دستکاری یک اثر آن را به اثر هرزه‌نگارانه مبدل می‌سازد، نیز رفتار مجرمانه می‌باشد.

قانونگذار در رابطه با توزیع و انتشار محتویات هرزه‌نگارانه، معیار کمی قانونی یا عرفی را مد نظر قرار داده است. ملاک مجرمانه تلقی شدن عمل "نمایاندن" و یا نمایش دادن آثار هرزه‌نگارانه، عمومیت یافتن است و ملاک آن مفهوم عرفی "عموم" است.

"صادرات" و یا "واردات" آثار هرزه‌نگارانه و یا فراهم آوردن موجبات آن مجرمانه می‌باشد. بر اساس ماده ۶۴۰ خواه فرد توسط دیگری این عمل را انجام دهد و یا خود آن را انجام دهد به مجازات یکسانی محکوم خواهد شد.

"معامله" و "تجارت" آثار مجرمانه به صورت تصدی، واسطه‌گری و دلالی جرم‌انگاری شده است. مراد از تجارت این است که فرد آن را شغل خود قرار داده باشد و معامله در

برگیرنده کلیه موارد تجارت پنهان، علنی و یا قاچاق می‌باشد (شکری و سیروس، ۱۳۸۴: ۷۱۳). در پاره‌ای موارد داشتن و مالکیت آثار هرزه‌نگارانه نیز با واژگانی چون "نگهداری" و "ذخیره‌سازی" جرم‌انگاری شده است.

قانونگذار در مواد ۶۴۰ و ۷۴۳ قانون مجازات اسلامی و ماده ۵ قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند، مداخله غیرمستقیم در جرم هرزه‌نگاری را نیز مجرمانه اعلام کرده است. به این ترتیب، "تشویق" و یا "ترویج" معامله آثار هرزه‌نگارانه و یا تبلیغ یا ایجاد زمینه دسترسی به این آثار به هر نحوی در ماده ۶۴۰ جرم‌انگاری شده است. علاوه بر این، در ماده ۷۳۴ نیز افعال تحریک، فریب، تطمیع، ترغیب، تهدید، تسهیل یا آموزش دادن دسترسی به آثار هرزه‌نگارانه جرم‌انگاری شده است. مداخله غیرمستقیم در هرزه‌نگاری به صورت سوء استفاده از این آثار برای تهدید دیگری و اجبار به برقراری رابطه جنسی، اخاذی و یا ممانعت از احقاق حق نیز در ماده ۵ قانون نحوه مجازات اشخاص نامبرده جرم‌انگاری و قابل مجازات اعلام شده است.

۲.۱.۳.۳. مرتکب جرم:

وجود وصفی خاص در مرتکب جرم برای تحقق هرزه‌نگاری شرط نمی‌باشد. عبارت "هرکس" مندرج در مواد فوق‌الذکر بیانگر امکان ارتکاب آن توسط هر فرد است. پیش‌بینی برخی شروط در مرتکب مبنای تحقق جرم نبوده و ملاکی برای تعیین شدت مجازات است. ارتکاب جرم هرزه‌نگاری از طریق رایانه به عنوان حرفه و یا وقوع آن توسط کارمند دولت مندرج در مواد ۷۴۲ و ۷۵۴ قانون مجازات اسلامی از شروط تحقق جرم هرزه‌نگاری رایانه‌ای نبوده و تنها به عنوان علل تشدید مجازات به شمار می‌آیند. بر اساس ماده ۸ قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند، اقدام به انتشار آثار هرزه‌نگارانه توسط مامور دولت که بنا به مناسبت شغل در اختیار او قرار گرفته است؛ از علل مشدده مجازات اعلام شده است. داشتن نقش اصلی یا فرعی در ارتکاب این جرم نیز موثر در تعیین مجازات است. بر اساس ماده ۳ قانون نامبرده، یکی از معیارهای تعیین مجازات عامل اصلی یا فرعی بودن در ارتکاب جرم است. عوامل اصلی در تولید، توزیع و یا تکثیر آثار هرزه‌نگارانه عبارتند از سرمایه‌گذار و تهیه‌کننده، کارگردان، فیلم‌بردار و بازیگران نقش‌های اصلی. این قانون عوامل فرعی را مشخص نکرده است.

۳.۱.۳.۳. بزه دیده جرم:

به طور کلی قانونگذار هرزه‌نگاری را جرمی فاقد بزه دیده به شمار آورده که مستقیماً عفت و اخلاق عمومی را مورد هدف قرار می‌دهد. وجود بزه دیده نیز از ارکان تشمیل دهنده جرم به شمار نمی‌آید. با این وجود از برخی از بزه دیدگان حمایت افتراقی به عمل آورده است. با توجه به ماده ۳ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۱ هرگونه بهره‌کشی و به کارگیری کودکان به منظور ارتکاب اعمال خلاف از جمله هرزه‌نگاری مجرمانه و قابل مجازات اعلام شده است. بر اساس ماده ۱۴ لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان، ۱۳۸۳ نیز تولید، ارائه، انتشار، ذخیره‌سازی یا تهیه محتویات مستهجن افراد زیر ۱۸ سال مستوجب مجازات است. علاوه بر این، در ماده ۱۵ لایحه نامبرده استفاده از کودک و نوجوان برای تهیه، تولید، توزیع، تکثیر، نمایش و فروش و نگهداری آثار سمعی و بصری مستهجن یا مبتذل موجب تشدید مجازات و محکومیت مرتکبین جرم به حداکثر مجازات مقرر خواهد شد.

۳.۱.۳.۴. موضوع جرم:

موضوع جرم، محتویات و آثار هرزه‌نگارانه و مستهجن و مبتذل در قالب نوشته، طرح، گراور، عکس، فیلم و یا هر چیز دیگر است که افعالی مانند تهیه، توزیع و تکثیر شدن و یا به نمایش درآمدن بر روی آنها واقع می‌شود. در مبحث موضوع جرم، علاوه بر وصف مبتذل و مستهجن به معیار کمی نیز باید توجه داشت. بر اساس ماده ۳ قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند، ۱۳۸۶ در صورتی که محصولات تکثیر شده عمده یعنی، بیش از ده عدد باشد از موجبات تشدید مجازات می‌باشد. در ماده ۷۴۲ قانون مجازات اسلامی نیز در صورتی که محتویات مستهجن به کمتر از ده نفر ارسال شود مجازات کمتری اعمال خواهد شد.

۳.۱.۳.۵. وسیله ارتکاب جرم:

نوع وسیله به کار رفته برای ارتکاب جرم هرزه‌نگاری بر قانون حاکم بر آن مؤثر است. در صورتی که هرزه‌نگاری از طریق تارنماهای رایانه‌ای و مخابراتی و یا حامل داده‌ها ارتکاب یابد مشمول مواد ۷۲۹ به بعد قانون مجازات اسلامی و به ویژه مواد ۷۴۲ و ۷۴۳ خواهد بود. وقوع این جرم با توسل به وسایل سمعی و بصری به استثنا مواردی که مشمول مواد نامبرده پیشین می‌شود، در محدوده قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند قرار می‌گیرد. در ارتباط با ارتکاب هرزه‌نگاری از طریق مطبوعات گروهی آن را مشمول ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی دانسته و برخی نیز ماده ۲۸ قانون

مطبوعات را لازم‌الاجرا می‌دانند. به موجب این قانون، انتشار عکس‌ها و تصاویر و مطالب خلاف عفت عمومی ممنوع و موجب تعزیر شرعی است و اصرار بر آن موجب تشدید تعزیر و لغو پروانه خواهد شد. البته باید توجه داشت که بسنده نمودن به ذکر "موجب تعزیر شرعی"، عدول از اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌هاست که مورد بی‌توجهی قانونگذار قرار گرفته است.

۶.۱.۳.۳. نتیجه مجرمانه:

کلیه مصادیق جرم هرزه‌نگاری از جمله در دسته جرایم مطلق قرار دارند و در تحقق آن نیل به نتیجه خاص مورد توجه نمی‌باشد و ضرورتی ندارد حتماً افرادی به این محتویات دست یابند. به عنوان مثال، صرف بارگذاری تصاویر مستهجن در وبلاگ شخصی برای تحقق جرم انتشار آثار مستهجن کفایت می‌کند و نیاز نیست این تصاویر توسط یک کاربر دریافت و یا مشاهده شود.

۲.۲.۳. عنصر روانی:

در کلیه متون قانونی مورد بحث، جرم هرزه‌نگاری به صورت عمدی ارتکاب می‌یابد و تنها در یک مورد است که موضوع غیرعمدی مطرح می‌شود.

در بحث جرایم عمدی، پرداختن به موضوع سوءنیت عام و داشتن اراده آزاد و سوء نیت خاص مطرح می‌شود. برای عامدانه دانستن، جرم نباید توسط دیوانه؛ مجبور، مست و یا فرد در حال خواب و یا بیهوشی صورت گرفته باشد و بعلاوه فرد باید بداند آنچه منتشر یا نگهداری می‌کند دربردارنده مضامین هرزه‌نگارانه است.

همان‌طور که پیش از این گفته شد، جرایم هرزه‌نگاری در دسته جرایم مطلق قرار دارند. اما در تحقق برخی از این جرایم علاوه بر سوءنیت عام، وجود سوء نیت خاص نیز مطرح است. در ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی (ماده ۱۲ قانون جرایم رایانه‌ای) در صورتی که افعال ساختن، نگهداری، به نمایش گذاشتن و عرضه عمومی محصولات هرزه‌نگارانه همراه با سوءنیت خاص که تجارت و توزیع باشد مجرمانه انگاشته می‌شود. اما براساس ماده ۷۴۲ این قانون (ماده ۱۴ قانون جرایم رایانه‌ای) انتشار، توزیع و معامله محصولات هرزه-نگارانه در هر صورت جرم است و نیاز به وجود سوء نیت خاص نیست. در حالی که، در جرم تولید، ذخیره یا نگهداری این محصولات، توأم بودن با سوء نیت خاص که قصد تجارت یا افساد است ضروری می‌باشد. رای وحدت رویه شماره ۶۴۵ دیوان عالی کشور که پیش از این نیز به آن اشاره شد مؤید این دیدگاه است. اعمال مشمول قانون نحوه مجازات اشخاصی که

در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند، بدون وجود هیچ شرطی مجرمانه اعلام شده است و نیازی به وجود سوء نیت خاص و قصد معامله و تجارت یا افساد نیست. به این ترتیب با استناد به تفسیر مضیق قوانین کیفری، قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند را تنها منصرف به افرادی می‌دانیم که به صورت حرفه‌ای به امور سمعی و بصری اشتغال دارند و در سایر موارد نیز مواد ۶۴۰ و ۷۴۲ قانون مجازات اسلامی مجرا خواهد بود.

در بند ۴ ماده ۶۴۰ معرفی و اعلان افراد فعال در جرم هرزه‌نگاری و محل دستیابی به این محصولات در صورتی که با سوءنیت خاص تشویق به معامله و یا ترویج آن محصولات همراه باشد مجرمانه خواهد بود و بدون وجود این اهداف فاقد وصف مجرمانه خواهد بود.

براساس ماده ۳ قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند، مصوب ۱۳۸۶ وجود سوء نیت خاص، قصد سوء استفاده جنسی از دیگران در عوامل اصلی یا فرعی تولید، توزیع و انتشار موجب تشدید مجازات است. وجود سوء نیت خاص در ماده ۸ نیز مطرح است و در صورتی محصولات هرزه‌نگارانه بنا با اقتضای شغلی در اختیار مامور دولت قرار گرفته و او با هدف سوء نیت و یا بهره مالی آن را منتشر نماید موجب تشدید مجازات خواهد شد.

پس از بیان موارد عمدی جرم هرزه‌نگاری، به تنها موردی که این جرم به صورت غیرعمدی تحقق می‌یابد اشاره می‌کنیم. در قسمتی از ماده ۸ قانون نامبرده آمده است "در صورتی که موارد یاد شده در اثر سهل‌انگاری افشا گردد، مسامحه‌کننده به مجازات... محکوم می‌شود".

۴. نتیجه‌گیری:

هرزه‌نگاری کودک با ظهور و گسترش اینترنت ابعاد گسترده‌ای یافته و مرز سرزمین‌ها را درنوردیده است. جامعه بین‌المللی در زمینه مبارزه با این پدیده در سطوح بین‌المللی و منطقه‌ای اقداماتی اتخاذ کرده است از جمله تصویب کنوانسیون حقوق کودک، ۱۹۸۹ میلادی سازمان ملل متحد، کنوانسیون شماره ۱۸۲ سازمان بین‌المللی کار، ۱۹۹۹ در زمینه ممنوعیت و امحاء بدترین اشکال کار کودک، پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک، ۲۰۰۰ سازمان ملل متحد در باره فروش، فحشاء و هرزه‌نگاری کودک، کنوانسیون جرایم مجازی شورای اروپا (بوداپست)، ۲۰۰۱ و کنوانسیون جرایم مجازی شورای اروپا، لانزاروت، ۲۰۰۷. قانونگذار ایران نیز با اتخاذ رویکرد ممنوعیت مطلق و رویکرد افتراقی به مقابله با جرم هرزه‌نگاری کودکان پرداخته و واژگانی چون "جریحه‌دار کردن عفت عمومی"، "افساد" و

"صور قبیحه" را معادل واژه هرزه‌نگاری به کار برده است. در پرتو رویکرد نخست تلاش نموده تا تمامی مصادیق هرزه‌نگاری را ذکر کرده و با رویکرد افتراقی به حمایت ویژه از کودکان بپردازد اما در هیچ یک چندان موفق نبوده است. وجود قوانین جزایی گوناگون از جمله قانون مجازات اسلامی، قانون مطبوعات، قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می‌نمایند و قانون جرایم رایانه‌ای؛ نیز بیانگر وجود سیاست جنایی تقنینی غیرمنسجم در زمینه مقابله با هرزه‌نگاری کودکان است. سیاست نامبرده دارای نواقص و کاستی‌هایی نیز می‌باشد. از آن جمله می‌توان به عدم اختصاص قانون ویژه برای مقابله با هرزه‌نگاری کودکان و بیان غیرصریح آن در قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب ۱۳۸۱ اشاره کرد. لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان نیز که با هدف جبران کاستی‌های قانون نامبرده تهیه شده است فرجام نامشخصی دارد. قانونگذار بی‌توجه به قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در زمینه فروش، فحشاء و هرزه‌نگاری در سال ۱۳۸۶، در تصویب قانون جرایم رایانه‌ای، مصوب ۱۳۸۸ نیز تعریف دقیقی از هرزه‌نگاری و انواع آن ارائه نکرده است. علاوه بر این، قانون نامبرده تنها تولید، ذخیره‌سازی یا نگهداری محتویات مستهجن به قصد تجارت یا افساد را مجرمانه اعلام کرده است در حالیکه یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته حاکی از رابطه میان مراجعه به سایت‌های هرزه‌نگاری و افزایش خطر ارتکاب جرایم جنسی علیه کودکان است.

قانونگذار، در هیچ یک از متون قانونی به مسئله هرزه‌نگاری غیرواقعی و مورفینگ و تعریف آن نپرداخته است. مباحثی چون شروع به جرم هرزه نگاری، معاونت در آن و مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی نیز مورد توجه قانونگذار واقع نشده است.

متأسفانه در برخی از موارد مجازات‌های پیش‌بینی شده در قانون در مقایسه با آسیب‌های وارد شده به کودکان بسیار خفیف است. مسئله باز اجتماعی شدن و بهبود روانی و جسمانی بزه دیده نیز در این قوانین به فراموشی سپرده شده است. علاوه بر این تنها به مجازات‌هایی از قبیل حبس و جزای نقدی پرداخته و مواردی چون شرکت در کلاس‌های آموزشی و کارهای عام‌المنفعه برای کودکان را مد نظر قرار نداده است. مسئله باز اجتماعی شدن بزه‌کار و فراهم نمودن این امکانات به منظور تحقق اهداف مجازات از جمله پیشگیری از ارتکاب جرم و تکرار آن مورد اغفال واقع شده است.

به طور کلی پراکندگی موجود سیاست جنایی تقنینی، راه را بر تفسیرهای گوناگون و صدور احکام متفاوت می‌گشاید. می‌توان اظهار داشت قوانین موجود توانایی حمایت شایسته از کودکان در برابر جرم هرزه‌نگاری را ندارد زیرا جامع و کامل نبوده و وجود پاره‌ای ابهامات

نیز بر این مشکل می‌افزاید. برای حمایت شایسته از کودکان و انجام تعهدات بین‌المللی در این زمینه، مقتضی است قانونگذار اقدام به تصویب قانون جامع هرزه‌نگاری کودکان نماید و با ارائه تعریف دقیق و مصادیق آن و پیش‌بینی مجازات‌ها؛ به موضوعات تکرار جرم، تعدد جرم، معاونت در جرم و شروع به جرم و مجازات‌های آن نیز بپردازد و به منظور جلوگیری از سرگردانی قضایی کلیه قوانین مشابه را نسخ صریح نماید.

۵. منابع و مأخذ:

الف. فارسی:

۱. حسینی، بیژن (۱۳۸۳)، جرایم اینترنتی علیه اطفال و زمینه‌های جرم‌شناسی آن، چاپ اول، تهران: افراز.
۲. عبادی، شیرین (۱۳۷۵)، حقوق کودک: نگاهی به مسائل حقوقی کودکان در ایران، ج ۱، چاپ چهارم، تهران: کانون.
۳. شکری، رضا و سیروس، قادر (۱۳۸۴)، قانون مجازات اسلامی در نظم حقوقی کنونی، چاپ چهارم، تهران: مهاجر.
۴. مدنی قهفرخی، سعید (۱۳۸۳)، کودک‌آزاری در ایران، چاپ اول، تهران: اکنون.
۵. مدنی قهفرخی سعید و زینالی، امیر حمزه (۱۳۹۰)، آسیب‌شناسی حقوق کودکان در ایران، تهران: میزان.
۶. معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه (۱۳۸۹)، مسائل قضایی هرزه‌نگاری در محیط سایبر، چاپ اول، تهران: راه نوین.
۷. معین، محمد (۱۳۶۳)، فرهنگ فارسی، ج ۲، چاپ هشتم، تهران: امیر کبیر.
۸. حبیب‌زاده محمدجعفر و رحمانیان حامد (۱۳۹۰)، «هرزه‌نگاری در حقوق کیفری ایران»، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۷۶، صص ۱۲۱-۸۹.

ب. خارجی:

1. Bourke & Hernandez, Michael L & Andres E, April (2009), **A Report of the Incidence of Hands-on Child Victimization by Child Pornography Offenders**, Journal of Family Violence 24, no. 3.
2. **Concise Oxford English Dictionary**, (2006), 12 edition, Oxford University Press
3. Flower & Brownill, William, H & Ronal. B, (1994), **The victimization and exploitation of the women and children: A study of physical, mental and maltreatment in United States**, MC Farland publisher,.
4. Garner, Brayan. A, 8th ed, (2004), **Black's Law Dictionary**, Thomson west

5. **Interpol Recommendation on offences against minors**, Interpol61, General Assembly, (1995), available at <http://www.interpol.int/public/THB>, 12/12/2010.
6. R. Colon & Colon, R & P.A. (2001), **A history of the children: A socio-cultural survey across millennia**, Green publisher, available at: <http://www.amazon.com> 20/1/2010.
7. **Report of the Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography**, (2009), A/HRC/12/23, Available at: <http://www.ohchr.org/English/bodies/hrcounet/20/2/2011>.
8. **Report on "internet crime against children: an annotated bibliography of major studies"** to the US Department of Justice, (2009), available at: http://www.ioc.gov/rr/frd/pdf-files/internet_report1-pdf,11/3/2011.
9. Michele L & Mitchell, Ybarra & Kimberly J, (2005), **Exposure to Internet Pornography among Children and Adolescents: A National Survey**, Journal of Cyber Psychology and Behavior" 8, no. 5 .

